

22 486

Regeling van de bevoegdheid van bepaalde rechtspersonen om ter bescherming van de belangen van andere personen een rechtsvordering in te stellen

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR JUSTITIE¹

Vastgesteld 31 januari 1994

Het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel gaf aanleiding tot het formuleren van de volgende vragen en opmerkingen.

De leden van de **CDA**-fractie hadden met belangstelling van dit wetsvoorstel kennis genomen. Zij wilden bij een aantal kwesties nog kort stilstaan.

Bij amendement nr. 14 is in het voorgestelde artikel 305a, eerste lid, de zinsnede «vereniging of stichting» vervangen door «stichting of vereniging met volledige rechtsbevoegdheid». Blijkens de toelichting strekt dit amendement ertoe de onderhavige regeling te beperken tot genoemde rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid.

Moet derhalve de thans voorgestelde regeling zodanig worden begrepen dat het expliciet beoogt een einde te maken aan de geldigheid van de huidige jurisprudentie waarbij ook verenigingen zonder volledige rechtsbevoegdheid een rechtsvordering konden instellen (mits althans aan de overige vereisten was voldaan)?

In de bestaande jurisprudentie betreffende collectieve acties werd ten aanzien van de ontvankelijkheid onder omstandigheden een zeker gewicht toegekend aan het feit dat zonder bundeling van belangen, als door de eisende organisatie tot stand gebracht, een efficiënte en/of effectieve rechtsbescherming tegen de dreigende aantasting van deze belangen niet onaanvaardbaar zou kunnen worden bemoeilijkt. Naar deze leden begrepen hadden zit dat element van de jurisprudentie thans verscholen in de in het voorgestelde artikel 305a eerste lid gehanteerde zinsnede «die strekt tot bescherming van gelijksoortige belangen van andere personen». Deze leden namen derhalve aan dat indien een collectieve actie in een concrete situatie geen enkel voordeel biedt boven het procederen op naam van de belanghebbende zelf, de betreffende stichting of rechtspersoon in zijn rechtsvordering niet ontvankelijk dient te worden verklaard.

Wat nu indien een rechtsvordering wordt ingesteld waarbij enerzijds als eisende partij optreedt een natuurlijke persoon die een hem persoonlijk betreffend geval edoch met principiële aspecten, die ook in soortgelijke gevallen aan de orde zijn c.q. kunnen komen, aan de rechter voorlegt, terwijl er daarnaast in diezelfde procedure als tweede eisende partij

¹ Samenstelling:

Fleers (CDA), Glasz (CDA), Wagemakers (CDA), (voorzitter), Mastik-Sonneveldt (PvdA), Van Veldhuizen (PvdA), Glastra van Loon (D66), Vrisekoop (D66), Heijne Makkreel (VVD), Talsma (VVD), Bolding (GroenLinks), Holdijk (SGP), Schuurman (RPF) en Veling (GPV).

optreedt een stichting of vereniging zoals bedoeld in het voorgestelde artikel 305a, eerste lid, die in de betreffende procedure in materiële zin hetzelfde vordert doch aan die procedure participeert teneinde zichtbaar te maken dat andere natuurlijke personen een vergelijkbare positie hebben als de natuurlijke persoon die als eisende partij optreedt alsmede dat die andere natuurlijke personen de actie van de betreffende eisende partij wensen te ondersteunen. Kan de rechter in zo'n geval de betreffende stichting of vereniging niet ontvankelijk verklaren en/of bij toewijzing van de vordering van de natuurlijke persoon die als eisende partij is opgetreden, de betreffende stichting of vereniging, vergoeding van proceskosten onthouden? Voor de goede orde: deze leden dragen kennis van het feit dat zodanig opgetuigde rechtsvorderingen in de praktijk feitelijk voorkomen.

In de nota naar aanleiding van het eindverslag heeft de bewindsman erop gewezen dat de Algemene Wet Bestuursrecht in artikel 1.2 de eis van volledige rechtsbevoegdheid niet stelt alsmede dat indien in artikel 305a, eerste lid, een zodanige eis wel zou worden gesteld dit tot fricties zou kunnen leiden als de rechtspersoon wel administratief beroep kan instellen maar niet ook voor de burgerlijke rechter zou kunnen procederen indien het bestuur door feitelijke gedragingen de administratieve weg blokkeert. Hoe zwaar tilt de minister aan het risico van zodanige fricties? Kent de minister nog andere voorbeelden van zodanige fricties? Ziet de bewindsman bij de huidige tekst van het wetsvoorstel nog een mogelijkheid zodanige fricties te vermijden c.q. op te lossen?

In het tweede lid van het voorgestelde artikel 305a is neergelegd dat een rechtspersoon niet ontvankelijk is indien hij in de gegeven omstandigheden onvoldoende heeft getracht het gevorderde door het voeren van overleg met de gedaagde te bereiken. Brengt deze gekozen formulering met zich mee dat terzake op de rechtspersoon ook een stelplicht drukt, inhoudende dat indien in de inleidende dagvaarding door de betreffende rechtspersoon niet uiteen wordt gezet dat voldoende is getracht het gevorderde door het voeren van overleg met de gedaagde te bereiken, de betreffende rechtspersoon zonder verdere stukkenwisseling onverwijld niet ontvankelijk moet worden verklaard in zijn vordering?

Deze leden zagen met belangstelling de reactie van de bewindsman tegemoet.

De leden van de fractie van de **PvdA** wensten uit te spreken, dat zij instemmen met dit voorstel van wet en het toejuichten dat de regering datgene wat zich aanvankelijk in de rechtspraak heeft ontwikkeld, nu daadwerkelijk in de vorm van een wetsvoorstel heeft neergelegd. Deze leden behielden zich het recht voor bij de openbare behandeling van dit wetsvoorstel het woord te voeren.

De leden van de fractie van de **VVD** sloten zich aan bij de opmerkingen, gemaakt door de leden van de PvdA-fractie.

De leden van de **SGP**-fractie hadden met belangstelling van het wetsvoorstel kennisgenomen. Zij verklaarden in te kunnen stemmen met het wetsvoorstel voorzover dat een codificatie van de bestaande rechtspraktijk behelsde. Zij wilden met dat standpunt niet afdoen aan de eigen verantwoordelijkheid van de regering en de Staten-Generaal voor de wetgeving.

Zij meenden in dit geval te moeten opmerken dat het oorspronkelijke wetsvoorstel als gevolg van amendering door de Tweede Kamer meer in overeenstemming was gebracht met de hoofdregel dat in het privaatrecht een rechtsvordering in beginsel alleen toekomt aan degene die daarbij een eigen belang heeft. Nu tijdens de Tweede Kamerbehandeling het

amendement-Korthals (nr.12) was verworpen, vroegen deze leden op welke wijze het wetsvoorstel het subsidiair karakter van het collectief vorderingsrecht tot uitdrukking bracht.

Nu de wet daarover niet uitdrukkelijk spreekt, stelden deze leden de vraag op welke wijze wordt voorzien in de eis dat de rechtspersoon – eisende partij – representatief is voor de door haar behartigde belangen, zulks als voorwaarde voor ontvankelijkheid.

Nu als gevolg van amendering door de Tweede Kamer het eerste lid van artikel 305a de eis van volledige rechtsbevoegdheid aan een eisende vereniging stelt – zulks overigens in lijn met alle andere civielrechtelijke voorzieningen betreffende groepsacties – vroegen deze leden welke doorslaggevende reden er bestaat om deze lijn niet ook door te trekken in het administratieve recht, in het bijzonder in de Algemene wet bestuursrecht.

De leden van de SGP-fractie gaven tenslotte te kennen dat zij zich allerminst gerustgesteld wisten door de wijze waarop door de staatssecretaris is gereageerd op de in de Tweede Kamer geuite vrees dat van uitbreiding van de mogelijkheden voor een collectief actierecht een polariserend maatschappelijk effect zou kunnen uitgaan, in het bijzonder daar waar zich ideologisch geladen conflicten voordoen. De staatssecretaris heeft onder meer gereageerd door te stellen: «Mijn antwoord is dat zo'n controversiële vordering door de rechter wordt afgewezen» (Handelingen Tweede Kamer 28 oktober 1993, 18–1299, rechter kolom). Deze leden vroegen of nader aangegeven kan worden, bij voorkeur voorzien van voorbeelden uit de jurisprudentie, waarop de (veronder)stelling van de staatssecretaris is gebaseerd.

De commissie zou van de regering gaarne antwoord ontvangen op de vraag of met de in artikel 305a, eerste lid BW, gegeven formulering, volgens welke een vereniging of stichting een rechtsvordering kan instellen die strekt tot bescherming van de belangen van andere personen, voorzover zij deze belangen ingevolge haar statuten behartigt, niet een niet-ontvankelijkheidsverklaring in het verschiet ligt voor organisaties die beogen dieren te beschermen; statuten van dierenbeschermingsorganisaties zullen in de meeste gevallen immers de bescherming van dieren als doelstelling vermelden.

De voorzitter van de commissie,
Wagemakers

De wnd. griffier voor dit verslag,
Nieuwenhuizen